

**ВЗАЄМИНИ ДАРУВАННЯ
В АНТРОПОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ
Б. МАЛИНОВСЬКОГО, М. МОСА, К. ЛЕВІ-СТРОСА:
ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ**

У статті здійснюється порівняльний аналіз основних антропологічних концепцій взаємин дарування Б. Малиновського, М. Моса та К. Леві-Строса, з метою виявлення підстав, що обумовлюють варіативність інтерпретацій даного універсального антропологічного феномена.

Ключові слова: взаємини дарування, обмін, функціоналізм, структуралізм.

Взаємини дарування належать до кола універсальних антропологічних феноменів. Оскільки специфікою існування людини є колективне життя, а ізоляція є нестерпною і торує шлях лише до божевілля, тому людина прагне постійного єднання з іншими індивідами. Ця онтологічна потреба у взаєминах виявляється у різних формах, але первинною основою будь-яких взаємин виступає обмін дарунками. Поняття дарунку має широке визначення – слово, дія, річ, одним словом будь що, але при цьому дарунок має бути позбавлений жодного утилітарного зиску та інструментального характеру. Тобто метою дарування стає встановлення та підтримання взаємин між індивідами. Через це взаємини дарування виявляються одним з найважливіших модусів людського буття, оскільки все життя людини супроводжується безперервним обміном матеріальними та символічними благами. Взаємини дарування уможливають не просто механічні чи логічні зв'язки з оточуючим світом, натомість вони спричиняють живі зв'язки, які є сутнісними для людини. Вони визначаються як відкриті та діалогічні, але поруч існує інша форма стосунків, котра формально виявляється подібною, але її сутність виявляється прямо протилежною – утилітарний обмін матеріальними предметами, благами, послугами тощо. Даний різновид стосунків характеризується основним прагненням до наживи та вигод, вони визначаються як інструментальні та є для людини похідними.

Дана проблематика налічує майже вікову історію свого вивчення у західній гуманітарній думці, її було проблематизовано в дослідженнях Ф. Боаса, Б. Малиновського, М. Моса. У подальшому вона отримала свій розвиток у К. Леві-Строса, Е. Ліча, Й. Гейзінґи, Е. Бенвеніста, Ж. Батая, П. Бурдьє, Ж. Бодріяра, Ж. Деріди, М. Енафа, М. Годельє тощо. На радянських та пострадянських теренах взаємини дарування прямо чи опосередковано досліджувались у роботах В. Іванова, А. Гуревича, А. Байбурина, А. Топоркова, Ю. Аверкісвої, Е. Рікмана, В. Крюкова, І. Фроянова тощо. Серед вітчизняних дослідників можна виділити К. Пашкова, М. Поповича тощо.

Попри значну кількість досліджень, принаймні у західній науці, взаємини дарування визначаються широкою варіативністю інтерпретацій,

котрі інколи стають суперечливими одна стосовно іншої. Виникає певний парадокс – різноманітні підходи не сприяють цілісному осмисленню взаємин дарування, а навпаки й надалі виявляються нові грані даного феномена. У зв'язку з цим виникає потреба з'ясування причин, що призводять до диференціації інтерпретацій взаємин дарування. З іншого боку, як у вітчизняній гуманітаристиці так і на пострадянських теренах взаємини дарування й досі лишаються серед малодосліджених феноменів, насамперед через брак саме комплексних досліджень. Для вирішення поставлених завдань необхідно здійснити порівняльний аналіз базових антропологічних концепцій взаємин дарування у фундаторів даного напрямку досліджень, з метою виявлення підстав, що спричиняють варіативність інтерпретацій даного феномена. Аналіз базових концепцій обумовлюється тим, що всі подальші дослідження, так чи інакше, відштовхуються від них. З іншого боку дана робота частково заповнить існуючі прогалини у корпусі вітчизняних досліджень взаємин дарування. Все це й зумовлює актуальність даного дослідження.

Вперше взаємини дарування було введено в антропологію Дж. Фрезером у 1919 р. Існували й інші дослідження, але вони мали несистематичний характер, тому фундаторами проблематики дарування вважають Б. Малиновського та М. Моса. Першим ґрунтовним дослідженням взаємин дарування стала праця Б. Малиновського "Аргонавти західної частини Тихого океану" (1922). Марсель Мос високо оцінив його: "важко зустріти практику дару-обміну більш чітку, більш зрозумілу, більш усвідомлену як і більш осмислену спостерігачем, ніж та, яку виявив Малиновський на Тробріанських островах" [1]. Центральним об'єктом дослідження Б. Малиновського став церемоніальний обмін дарунками *кула*, в якому племена, цінні речі, їжа, різноманітні послуги, жінки, діти тощо були втягнутими в коловорот обміну та здійснювали свій впорядкований рух у просторі та часі. Обмін дарунками виявився потужною інтегруючою силою, завдяки якій встановлюються та підтримуються соціальні зв'язки. Б. Малиновський відокремив такі обміни дарунками від будь-яких товарно-економічних угод, оскільки "головною ознакою торгівлі в чистому вигляді є елемент спільної вигоди: "кожна сторона отримує те, в чому вона має потребу, натомість віддає менш потрібні речі" [2]. Але обмін *кула* не приносить жодного утилітарного зиску, тому що не дає нових економічних благ та вигод. Натомість його логіка полягає в демонстрації щедрості, свободи, незалежності, благородства тощо.

Церемонія дарування обов'язково мала пишні обставини, відбувалась публічно та мала регулярний характер, під час якої одержувач дарунку зобов'язувався віддячити своєму дарувальнику. З'ясувалось, що обмін *кула* структурує взаємини таким чином, що вони принципово не можуть припинитись, оскільки взаємини припиняються лише тоді, коли кожна сторона отримує еквівалентні подарунки у відповідь на свої дарунки. Але основними предметами, що даруються є браслети *мвали* та намиста *соулава* і вони рухаються в протилежних напрямках – браслети із заходу на схід, а намиста навпаки із сходу на захід. Цей рух є

безперервним та невідворотним тому, що обов'язок вимагає не затримувати цінні речі занадто довго і передавати їх своєму партнеру по *кула* у визначеному напрямку. Оскільки браслети і намиста рухаються в протилежних напрямках, то врешті вони зустрічаються коли партнер "А" дарує намисто партнеру "В", а той дарує своєму партнеру "А" браслет. Відповідно партнер "А" залишається в постійному боргу перед своїм партнером "В", оскільки він не може віддячити йому браслетом, так само і його партнер "В" не може позбутись заборгованості перед партнером "А", оскільки не може віддячити йому намистом. Загальний ефект такої циркуляції дарунків полягає у зв'язуванні великої кількості індивідів з різним соціальним статусом та різною культурою в розгалужену мережу взаємин. Б. Малиновський прийшов до висновку, що ця система постійних дарунків, у всіх різновидах, повністю охоплює моральне та економічне життя тробріанців.

Дослідження Б. Малиновського отримало високу оцінку, так К. Леві-Строс назвав його "добротною етнографією" [3], але з іншого боку вказав на той факт, "що спостерігачем він був кращим ніж теоретиком" [4]. Б. Малиновський наполягав, що не варто шукати приховані причини цього феномена, але необхідно вивчати його безпосередньо, таким як він є. Він був глибоко переконаний, що без взаємності послуг, кожне традиційне суспільство приречене на загибель, у фізичному розумінні, саме тому взаємини дарування відігравали важливу роль у традиційних культурах. Очевидно, що така інтерпретація Б. Малиновського обумовлена методологічними засадами функціоналізму. У свою чергу теоретико-методологічні засади функціоналізму є похідними від філософсько-антропологічної концепції людини, яка виявляється стратиграфічною моделлю теорії потреб, котрі поділяються на основні – біологічні та всі інші, більш диференційовані – похідні. За таких обставин виявляється, що суспільний спосіб життя та культура у цілому функціонують, у першу чергу, для задоволення потреб людини – біологічних, психологічних та всіх інших. Тому дослідження будь-якого феномена, у межах функціоналізму, редукується до певної функції яка покликана задовольняти базові потреби. Так і сталося із дослідженням взаємин дарування, коли всю множину значень і функцій даного феномена було інтерпретовано виключно крізь призму інтегративних якостей, яка зрештою зводиться до задоволення базових людських потреб. Натомість антропологічні дослідження мають бути синтезуючим вченням про людину, тобто вони мають поєднувати конкретне вивчення різних сфер буття людини та надавати йому цілісного філософського осмислення [5].

Наступне дослідження взаємин дарування було теоретичним, його було здійснено М. Мосом – "Есе про дар" (1924 р.) увійшло в історію антропології, як базове, в тому сенсі, що всі подальші дослідження даного феномена, так чи інакше відштовхуються від нього. Практика дарування визначалась М. Мосом, як універсальний та безперервний процес обміну матеріальними та символічними благами для більшості традиційних культур. Формально взаємини дарування супроводжували всі

значні події суспільного життя. Але дарування не було простим альтруїстичним актом, воно обов'язково передбачало компенсаційний дарунок. Отже, формально дарунок був добровільним, але насправді виявлявся обов'язковим. М. Мос виділяє три тісно пов'язані обов'язки, що утворюють практику взаємин дарування: давати, приймати та відшкодовувати [6], ухилення від цих обов'язків могло призвести до небажаних наслідків, аж до початку війни. Дослідження М. Моса так само спростовує будь-які суто утилітарні інтерпретації взаємин дарування, на його думку загадка даного феномена має безпосередній зв'язок із феноменом людини, тому він має стати предметом антропологічного осмислення.

У цьому зв'язку необхідно з'ясувати філософсько-антропологічну концепцію людини в М. Моса. У той час як у Б. Малиновського концепція людини виявляється стратиграфічною моделлю, позиція М. Моса принципово відрізняється, він розвиває концепцію Е. Дюркгайма, в якого людина це поєднання індивідуального та соціального, які існують в людині фактично не змішуючись. Антропологічна концепція М. Моса це "людина в єдності її біологічних, психічних та соціальних рис" [7]. Це означає, що коли вивчаються соціальні факти, вони вивчаються не окремо, а у зв'язку з людиною, тобто людина стає цілісною – "тотальною". Тотальність виражає повноту якостей та їхню інтегрованість. Тому, коли М. Мос називає обмін дарунками "тотальним" [8] соціальним фактом, це означає, що цей факт не лише всеохопний за своїм масштабом, він також інтегрований в різноманітні аспекти соціального життя, а ще він втілюється в індивідуальному досвіді. Будь-який тотальний соціальний факт набуває реальності в психічному, оскільки спричиняє в індивідуальній свідомості переживання, тому зникає одвічна прірва між психікою та соціумом. Отже, в своїх дослідженнях М. Мос рухався в напрямку пошуків зняття опозиції між соціальними фактами, що вважались зовнішніми по відношенню до психіки людини. Відповідно до соціологічного методу, тотальний факт можливо пояснити лише за допомогою іншого соціального факту, тому дарування як соціальний факт можна досліджувати за допомогою іншого соціального факту – мови. М. Мос передбачав, що "соціологія досягла б значно більших успіхів, як би у всьому наслідувала лінгвістів" [9]. Оскільки мова регулює вживання фонем, словника та синтаксису на несвідомому рівні індивіда, тому досягнути світ обміну, що опосередкований, подібно до мови, можливо із залученням методів лінгвістики.

М. Мос належним чином проаналізував різні аспекти взаємин дарування, задав подальший напрямок досліджень, який має бути інтегрованим із базовими структурами людського життя, тим самим наблизився до пошуків реконструкції несвідомого. Але сам так і не зміг реалізувати свої інтуїції. К. Леві-Строс так прокоментував це: "Мос зупинився на порозі наймовірних можливостей, подібно Мойсею, що вів народ до землі обітованої, але так і не побачив її величі" [10]. К. Леві-Строс вважав, що М. Мос не зміг втілити свої теоретичні міркування на практиці, через те, що за трьома обов'язками (дарувати, приймати, відшкодову-

вати) він не зміг побачити єдину символічну функцію – обмін, а далі дослідження має перейти на рівень несвідомого – сферу законів символічного мислення. Ці інтенції боу реалізовано К. Леві-Стросом.

Далі необхідно зупинитись на розумінні К. Леві-Стросом філософсько-антропологічної концепції людини. Він розділяє осмислення людини з точки погляду ролі символів у її житті, ця тенденція стала однією з основних для гуманітарних наук ХХ ст. Здатність до символізації виявляється основною функцією людського розуму – вираження та конструювання зовнішнього світу та трансформації чуттєво даного у символи. У цілому таке розуміння людини є цілісною концепцією, оскільки символічна функція це медіатор котрий стягує різні аспекти людського існування в єдину систему аналізу. Саме тому символічне функціонування стає основним об'єктом досліджень К. Леві-Строса. Зовнішня реальність сприймається людиною у символічній формі, яка не схожа з реальним об'єктом, а її структура віднаходиться у несвідомому людського мислення. Основним завданням структурної антропології К. Леві-Строс вважає реконструкцію прихованих структур несвідомого, котре є спільним для людства як такого, а це має призвести до розкриття феномена людини і одночасно фізичної реальності, структури яких є ідентичними. Приховані структури несвідомого постійно об'єктивуються у всіх формах соціального життя, саме тому воно стає основним матеріалом для його реконструкції. Отже, попри те, що символічна концепція людини репрезентує цілісне осмислення феномена людини, К. Леві-Строс зосереджується виключно на дослідженні логічного аспекту символічного функціонування і називає свої погляди "над раціоналізмом", або "кантіанством без трансцендентального суб'єкта". Відповідно принципи функціонування людського мислення стають основним об'єктом його досліджень.

Сутність людського мислення, за К. Леві-Стросом, полягає у функціонуванні бінарних опозицій – розуміння виникає у наслідок протиставлення і подальшого опосередкування цієї опозиції. Тому перша бінарна опозиція породжується виходом із природного стану існування до культурного, опосередкування якої призводить до виникнення соціального. Оскільки людське мислення від самого початку "спирається на розділ між природою і культурою" [11], воно зберігає в собі цей відбиток.

Для своїх досліджень К. Леві-Строс розробляє структуральний метод антропології, який від початку сформувався в лінгвістиці, а саме на основі фонологічного методу Н. Трубецького (вчення про функціонування звуків у мові). К. Леві-Строс неодноразово наголошував, що формуванню його структурального методу сприяло теоретичне дослідження М. Моса взаємин дарування. Ця форма суспільних стосунків у традиційних суспільствах символічно виражала принцип взаємності, котрий мав для них обов'язків характер. Ця форма суспільних взаємин виявилась найбільш придатною для застосування структурального методу в антропології. Оскільки, структуральний метод спрямовується до пошуку інваріантних структур, а принцип взаємності виявляється саме такою інваріантною структурою, тому К. Леві-Строс розпочинає дослідження з генези принципу взаємності.

Оскільки взаємність є умовою всього соціального життя, відповідно для виявлення ґенези взаємності необхідно знайти так звану "нульову точку" соціального. Вихідною клітиною такої ґенези виступає заборона інцесту – це первинна заборона, що накладалась на тваринну природу людини. Вона виникає у наслідок опосередкування антиномії природного і культурного, і з інцесту породжується соціальне як таке. Цей основоположний перехід із царини природи у світ культури назавжди відбився у соціальній пам'яті людства, тобто у несвідомому. Заборона інцесту це єдине правило, яке являється всезагальним, воно представляє собою онтологічну опору для всіх інших проявів соціального життя і є теоретичною опорою для їхнього пояснення. Іншою стороною заборони інцесту виступає обмін, як єдино можлива умова функціонування соціуму. Обмін реалізується як обмін жінками, словами та речами, і саме обмін вводить кожного індивіда з природного стану до культурного.

Механізм обміну, що лежить в основі функціонування символічних соціальних систем не даний безпосередньо у досвіді, але його необхідно побудувати у теоретичному плані: соціальний світ – це світ символічних відносин. Тому соціальне життя і утворює основу дослідження, сферу застосування структурального методу, який має призвести до реконструкції несвідомого.

Основою будь-якого обміну виявляється взаємність, тому К. Леві-Строс намагається знайти внутрішню логіку, що обумовлює існування цього принципу. Як показав М. Мос, взаємини дарування не є випадковими і в першу чергу виступають як форма вираження шлюбу та основоположним правилом взаємин спорідненості. Умовою створення шлюбного союзу є обмін жінками. Жінки являють собою найбільш цінний предмет всіх обмінів, оскільки вони забезпечують біологічне існування групи, саме тому внутрішню логіку обмінів необхідно шукати у правилах створення шлюбів – забороні інцесту. В обґрунтуванні заборони інцесту та виведенні з нього принципу взаємності, К. Леві-Строс спирається на основні положення соціології Е. Дюркгайма та М. Моса.

Ґрунтуючись на положеннях соціології Е. Дюркгайма та М. Моса, взаємини дарування неможливо пояснити психологічними чинниками чи ініціативою окремих індивідів. Це прояв необхідності, що йде від самої групи і визначається колективно. Попри те, що сфера колективних уявлень формується індивідами протягом історії, але врешті вона стає автономною і тому спричиняє примус щодо окремих індивідів. Трансляція традицій, норм суспільної поведінки, вірувань тощо – все це не залежить від індивідів: "соціальний примус виникає через те, що колективні способи дій чи мислення існують реально поза індивідами, які постійно до них пристосовуються" [12]. Колективна санкція визначає обов'язок індивіда бути відкритим до взаємин з іншими індивідами як рівними. Відповідно, обмін дарунками породжує постійний рух взаємності і одночасно символізує зв'язок між індивідами. Цей факт пояснює логіку взаємин дарування в якій немає жодного зиску та факт, що "обмінів відбувається більше ніж речей" [13]. Обґрунтовуючи логічний принцип

заборони інцесту К. Леві-Строс виявив значно ширший його масштаб, ніж досі вважалось. Виявилось, що в культурі безліч речей котрі маркуються для обов'язкового обміну чи розділенню з іншими. Відповідно даний логічний принцип виходить далеко за межі соціальних взаємин і проявляється також у відношенні до речей, послуг тощо.

Отже, в основі логічного принципу взаємності лежить опосередкування основної бінарної опозиції природа/культура. Але на думку К. Леві-Строса це положення вимагає свого підтвердження на емпіричному матеріалі. Тому він переглядає існуючі теорії обґрунтування заборони інцесту. Їх умовно можна поділити на біологічні та культурно-психологічні. Біологічні теорії мали б бути універсальними, оскільки мають ґрунтуватись на природних причинах, але вони виявлялись хибними, оскільки на практиці існує значна кількість шлюбів з близькими кривними родичами. Існують випадки коли шлюб з близькими родичами є забороненим, а в інших випадках він є не лише дозволеним, але й бажаним, тому очевидно, що біологічне пояснення не є всеохопним та універсальним у обґрунтуванні заборони інцесту. З іншого боку культурно-психологічні інтерпретації заборони інцесту прагнули обґрунтувати це фундаментальне правило шляхом пошуку генетологій, припускаючи, що заборона інцесту є залишком від вже не існуючих інститутів, чи психологічними особливостями індивідів. Хоча ці дослідження спирались на конкретні факти, але з них неможливо виявити універсальні принципи заборони інцесту [14].

Заборона інцесту стає зрозумілою на моделі створення шлюбного союзу. Всім відомо, що продовження роду вимагає поєднання двох осіб протилежної статі, це є універсальною біологічною вимогою. А вибір партнера належить до сфери культури і є соціально детермінованим. Отже, правило заборони інцесту виявляється складним комплексом природно-біологічних вимог та культурно-соціального вибору. Цей факт пояснює, що принцип заборони інцесту має універсальне культурне значення саме тому, що він ґрунтується на природній біологічній універсальності продовження людського роду [15]. У культурному світі інстинкт розмноження служить суспільству у вигляді інституту шлюбу. Внутрішня логіка заборони інцесту полягає у тому, що група кривних родичів втрачає своє право на вибір партнера із своєї внутрішньої групи, натомість це право переходить до колективної групи, яка і встановлює правила для обирання партнерів, які у кожній культурі виявляються різними, але принцип заборони інцесту є універсальним для всіх культур і скрізь працює однаково ефективно. "Заборона інцесту означає здатність розрізняти жінок на дозволених і заборонених, тобто утворює категорії *дружини* та *сестри*. Підстава обмінів, символічного мислення і початок культури походять із унікального людського феномена, завдяки якому чоловіки встановлюють взаємини через обмін жінками" [16]. Отже, правило, котре ідентифікує та розрізняє предмети та речі на категорію "для себе" та "для обов'язкового обміну", походить від заборони інцесту, яка ґрунтується на логічному принципі взаємності. Якщо всі різновиди обмі-

ну розуміти як систему, то обмін жінками, речами та словами утворюють різні її рівні, тому зміна на одному рівні, обов'язково спричиняє зміни на іншому рівні. Відповідно, принцип взаємності поширюється і на предметну сферу та обмін словами.

К. Леві-Строс випробовує свою теорію на практиці, перевіряючи принципи утворення шлюбів у архаїчних суспільствах. У дослідженні кроскузенного типу шлюбу підтвердилось що принцип взаємності, який реалізується через бажаний шлюб між кроскузенами забезпечує постійний рівномірний обмін жінками між двома групами. Натомість модель шлюбів із паралельними кузенами не забезпечує такого постійного взаємного обміну. Отже принцип взаємності регулює шлюбні стосунки в моделі обмеженого типу обміну жінками. Також К. Леві-Строс досліджував інший тип шлюбів – розширений, в якому жінки обмінюються на майно. Модель виявляється такою: "А" поступається жінкою "В", а той в свою чергу "С", котрий поступається "D", ... "N" поступається "А". У таких випадках цикл обмінів виявляється набагато довшим, але врешті ця система приходиться до рівноваги, тому що в кінцевому рахунку всі отримують жінок. Тут стає очевидною роль майна, що підлягає обміну: ці предмети стають гарантом союзу та його операторами. Обмін предметами відбувається в протилежному напрямку по відношенню до обміну жінками. Ці предмети не мають економічної цінності, оскільки вони ніколи не споживаються, їх використовують суто для обміну на жінку, тому вони стають символічною заставою постійного руху взаємності [17]. На цій моделі шлюбних обмінів так само підтвердився принцип взаємності котрий забезпечує постійний перерозподіл речей та жінок.

Розробка та дослідження логіки взаємності К. Леві-Строса набуває ключового значення для розуміння соціального, формою існування якого є мережа постійних взаємин, в основі якої лежить універсальний принцип взаємності. Фактично взаємність виникає унаслідок опосередкування опозиції природа/культура, таке опосередкування породжує соціальне і взаємність виявляється основоположним його принципом. Таке опосередкування опозиції природи/культури виявляється глибоко укоріненим в несвідомому людської культури і тому стає універсальним логічним принципом для людини як соціальної істоти. Саме тому аналіз будь-яких соціальних інститутів щоразу виявляє принцип взаємності який містить як природну необхідність так і культурну складову. Але в інтерпретації К. Леві-Строса антропологічний феномен взаємин дарування редукується виключно до логічної категорії, котра жодним чином не пояснює весь спектр емоційних відчуттів та переживань, екзистенційних станів, котрі являються невід'ємними атрибутами взаємин дарування. Отже взаємини дарування, хоча й стали центральним предметом досліджень К. Леві-Строса, але так і не отримали свого цілісного осмислення оскільки їх було редуковано до логічного принципу.

Проведений порівняльний аналіз базових досліджень взаємин дарування дозволяє зробити наступні висновки. Інтерпретація взаємин дарування перебуває у безпосередньому зв'язку із філософсько-антропо-

логічним осмисленням феномена людини. Оскільки антропологія не виробила єдино можливого розуміння концепції людини, тому основні модулі людського буття набувають варіативності визначень. Але антропологічні дослідження постійно спрямовуються на вирішення основного завдання антропології – цілісного осмислення людини, і найбільш плідними, на нашу думку виявляються дослідження символічного напрямку антропології. Саме символічна концепція людини дозволяє досліджувати всю різноманітність аспектів життя людини в єдиній системі аналізу. Тому дослідження взаємин дарування в межах символічної антропології сприятимуть цілісному осмисленню даного антропологічного феномена.

1. *Мосс М.* Очерк о даре // Общества. Обмен. Личность: труды по социальной антропологии : [пер. с франц.] – М. : Восточная литература, 1996. – С. 125. 2. *Малиновский Б.* Избранное: Аргонавты западной части Тихого океана : [пер. с англ.] – М. : РОССПЭН, 2004. – С. 196. 3. *Леви-Стросс К.* Структурная антропология : [пер. с франц.] – М. : Восточная литература, 1985. – С. 18. 4. *Леви-Стросс К.* Предисловие к трудам Марселя Мосса // Марсель Мосс. Социальные функции священного : [пер. с франц.] – СПб. : Евразия, 2000. – С. 425. 5. *Шелер М.* Положение человека в Космосе // Проблема человека в западной философии : [пер. с нем.] – М. : Прогресс, 1989. – С. 90. 6. *Мосс М.* Очерк о даре... – С. 100–103. 7. *Гофман А.* Социальная антропология Марселя Мосса // Марсель Мосс. Социальные функции священного. – СПб. : Евразия, 2000. – С. 323. 8. *Мосс М.* Очерк о даре... – С. 93. 9. *Леви-Стросс К.* Структурная антропология... – С. 33. 10. *Леви-Стросс К.* Предисловие к трудам Марселя Мосса... – С. 426. 11. *Автономова Н.* Философские проблемы структурного анализа в гуманитарных науках. – М. : Наука, 1977. – С. 112. 12. *Дюркгейм Э.* Метод социологии // О разделении общественного труда. Метод социологии : [пер. с франц.] – М. : Наука, 1990. – С. 405. 13. *Энафф М.* Клод Леви-Строс и структурная антропология : [пер. с франц.] – СПб. : Гуманитарная академия, 2010. – С. 66. 14. Там же. – С. 68–70. 15. Там же. – С. 71. 16. *Leach E.* Levi-Strauss. – London, 1970. – P. 44. 17. *Энафф М.* Клод Леви-Строс и структурная антропология... – С. 98–99.

Надійшла до редколегії 11.02.13

Е. И. Холох

ВЗАИМООТНОШЕНИЯ ДАРЕНИЯ В АНТРОПОЛОГИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЯХ Б. МАЛИНОВСКОГО, М. МОССА, К. ЛЕВИ-СТРОССА: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ

В статье осуществляется сравнительный анализ основных антропологических концепций взаимного дарения Б. Малиновского, М. Мосса и К. Леви-Стросса, с целью обнаружения оснований которые определяют вариативность интерпретаций данного универсального антропологического феномена.

Ключевые слова: взаимное дарение, обмен, функционализм, структурализм.

O. I. Kholokh

THE RELATIONSHIP GIVING IN ANTHROPOLOGICAL STUDIES OF B. MALYNOVSKY, M. MOSS, K. LEVI-STRAUSS: A COMPARATIVE ANALYSIS

The article provides a comparative analysis of basic anthropological concepts of B. Malinowski, M. Mauss, C. Levi-Strauss of universal anthropological phenomenon of giving-exchange. The need for this study is due to variability of interpretations of giving-exchange, which are often contradictory.

Keywords: giving gifts, sharing, functionalism, structuralism.